

לב ע"ב

[א] גמ' עולות אילים - תז"מ. אשים.

אור אליהו

א. בפס' לא מוזכר כלל אילים¹⁰³, אלא רק שדורשים את תיבת "עולה" כאילו כתוב "עולה", ומדוע הוזכרו דוקא עולות אילים. ב. ואם הכוונה על דם הברית שהקריבו נערי בני ישראל, הרי במסכת חגיגה (ו ע"ב) מבואר שהסתפק רב חסדא אם היו כבשים או פרים, אבל באילים לא הסתפק. ג. ואם הכוונה לאיל שהקריבו בשמיני למילואים, הרי היה רק איל אחד שהקריה אהרן, וכאן אמרו "אילים" בלשון רבים. ד. ואם הכוונה לעולת אילים של מוספי רגלים וראשי חדשים, הרי דבר זה לא היה רק במדבר, אלא גם בבית המקדש, ועוד שאם כן למה דוקא הוזכרו רק האילים, הרי הקריבו גם פרים וכבשים לעולות. ואולי מטעמים אלו הייתה תיבת "אילים" מחוקה בש"ס של רבינו. ובמקומה כתב בגליון הש"ס שלו תיבת "אשים"¹⁰⁴, והיינו שצריך לומר "כלום אשכח עולות אשים". והיינו קרבנות עולה שהקריבו ישראל במדבר¹⁰⁵.

בגמ' 99. ולפי גירסא זו, שגורסים את תיבת "וכן", הברייתא הזאת, שהביא מרי בר בריה דרב הונא, באה לסייע לברייתא שלפניה. אמנם בש"ס של רבינו היתה תיבת זו של "וכן" מחוקה¹⁰⁰. והטעם נראה, שרבינו לשיטתו לעיל¹⁰¹, שצריך לגרוס בגמ': "וכן לא יפטר אדם מחברו לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך שמחה של מצוה", אם כן, על כרחך שהברייתא שהביא מרי בר בריה דרב הונא, שאמרה שצריך להפטר מחבירו מתוך דבר הלכה, לא באה לסייע לברייתא שלפניה, אלא אדרבא היא באה לחלוק על הברייתא שלפניה, שאמרה שיפטר אדם מחבירו מתוך שמחה של מצוה, ולכן אי אפשר לגרוס "וכן תנא מרי".

[א] בגמ': "התשכח אשה עולה. אמר הקדוש ברוך הוא, כלום אשכח עולות אילים ופטרי רחמים שהקרבת לפני במדבר". והנה על גירסא זו לכאורה יש להקשות¹⁰²:

99. וכן הוא בכת"י פריס 671.

100. וכן כתבו תלמידי רבינו יונה. וכן הוא בכת"י מינכן 95.

101. באות א'.

102. כל ההערות שלהלן הם מספר צ"ח.

103. אבל לגבי "פטרי רחמים" אפשר לומר שהוא נלמד מהמשך הפס': "מרחם בן בִּטְנָה" והיינו מתיבת "מרחם" שהוא מלשון "רחם". ובשפתי חכמים כתב שהוא נלמד מתיבות: "בן בטנה".

104. ואולי זה נדרש מתיבת "אשה" ("אשה עולה"), שהוא מלשון "אשים". ובספר מגדים חדשים העיר שכעין זה באגדת בראשית (פרק עא): "אמר לה

הקדוש ברוך הוא, התשכח אשה עולה, שמא אשכח האשים והעולות שקיבל ממך". ובילקוט שמעוני (ישעיה רמז תע) גרס: "התשכח אשה עולה, כלום אשכח עולות ופטרי רחמים שהקרבת לפני", ולא גרס תיבת "אילים", אמנם גם תיבת "אשים" לא גרס, וכן הוא בכת"י פריס 671.

105. אמנם בצל"ח תירץ את הגירסא שלפנינו: "והנלע"ד שעל שבעת ימי המילואים כיוונו, שהיה בכל יום איל אחד עולה, וזה היה שבעת ימים, ולפי שאלו העולות הקריב משה רבינו שהוא שימש בכל ימי המילואים, לכן הם יותר לזכרון משאר כל הקרבנות".